

TEZKERE DÖNEMİ VE SONRASI TÜRK – ABD İLİŞKİLERİ'NİN MEDYADA TEMSİLİ

Doç. Dr. Hamza ÇAKIR

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi
hcakir@erciyes.edu.tr

Özet

Dünyayı birkaç ülkenin yönettiği yeni dünya düzeninde kendine yer arayan Türkiye, süper güç ABD ile ilişkilerinde son zamanlarda çeşitli sorunlar yaşamaktadır.

İnsanların, dünyada olup bitenleri büyük ölçüde medyadan takip ettiği günümüzde; olaylar hakkında edinilen bilgiler, takınılan tavır ve tutumlar, oluşturulan imajlar ve kamuoyları iletişim araçları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu bağlamda ABD'nin II. Irak müdahalesi sonrasında Türk – ABD ilişkileri'nin Türk medyasında (Radikal ve Yeni Şafak gazeteleri ele alınarak) nasıl yer aldığı, ABD'nin Türk medyasında nasıl temsil edildiği, Türk-ABD ilişkilerinde yaşanan kriz dönemlerinin medyaya nasıl yansıdığı, ABD müdahalelerinin Türk medyasında nasıl karşılandığı, ABD ile ilgili haberlerde nasıl bir dil kurgusu kullanıldığı, yapılan yorum ve değerlendirmelerle olaylara nasıl bakıldığı, hangi kelimelerin hangi durumları ifade kullanıldığı, ABD'nin Türk medyasındaki imajı şeklinde sıralanabilecek sorulara cevap bulabilmek bu araştırmanın başlıca amacıdır.

İletişimin bir boyutu olan uluslararası iletişimin, toplumların ilişkilerinde dünyayı algılamasındaki önemli rolü dikkate alındığında Türk – ABD ilişkilerinin Türk medyasında nasıl yer aldığı sorusuna cevap arayan araştırmamızın önemi de ortaya çıkmaktadır. Ülkeler arasındaki iletişimde ittifaklıktan savaşa kadar uzanan boyutlarda; ABD ile Türkiye'nin günümüzde nerede olduğuna bakılmaya çalışılması açısından da araştırma güncellik boyutu kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medya, global sistem, Türk-Amerikan ilişkileri

REFLECTIONS OF U.S.- TURKISH RELATIONS IN THE MEDIA DURING AND AFTER THE VOTING OF THE GOVERNMENT DECREE

Abstract

Turkey, seeking a place in the new global system dominated by several superpowers, has recently had some problems in her relations with the United States of America, which is one of these superpowers.

In our age, people try to keep up with world affairs by means of media to a large extent: and communication technologies play a vital role in informing people, helping them develop attitudes, creating images, and framing public opinion. In this context; the main objective of this paper is to find answers to such questions as “How are Turkish-American relations reported in the Turkish media?”, “How is America represented in our media?”, “How are the crises between the two countries reflected in the Turkish media?”, “How does

the Turkish media react to American interventions?”, “What kind of language is used when it comes to the coverage related to America?”, “According to what and how are comments made?”, and “Which specific words are used to describe which specific events?”

Considering the important role of the international communication in international relations, the importance of our study can easily be understood. This study is also of great importance as it is an attempt to show where Turkey and America stand today in terms of alliances and conflicts.

Key Words: Media, global sistem, Turkish- America relations.

1- Giriş

Teknolojik buluşlar ve yatırımlar, ekonomik ve siyasi gelişmeler sonucu ortaya çıkan küreselleşme olgusu ile ülkelerin birbirleri ile olan ilişkilerinde köklü değişimler yaşanmaktadır. Ülkeler hiç olmadıkları kadar birbirlerine bağımlı hale gelirken, dünyanın bir ucunda yaşanan bir olay tüm dünyayı kısa bir zaman içinde derinden etkileyebilmektedir. Mevcut uluslararası denge çok yönlü bir dünya düzeninin inşası yerine ABD’den oluşan tek kutuplu bir dünya liderliğine doğru yol almaktadır. Bu gelişmeler yeryüzünde beraberinde birçok sorunu gündeme getirmektedir. Bu sorunların başında da süper güç olan ülkenin kendi çıkarları doğrultusunda sınırsız güç kullanım hakkına sahip olduğunu iddia etmesi gelmektedir. Soğuk savaş yıllarında ince dengeler üzerine kurulu olan dünya düzeninin yerini, uluslararası bir gücü kendi gücü üzerinde görmeyen bir ABD hegemonyası almıştır.

Osmanlı zamanında ABD’ye deve satışı ile başlayan Türk-ABD ilişkileri I. Dünya Savaşı zamanında ABD yönetiminin aldığı “ulusların kendi kaderlerini tayin edebilme kararı” ile yeni bir boyut kazanarak Türk Ulusal Bağımsızlık Hareketi’nin uluslararası alanda dayanağı olmuştur (Sander: 2000). Amiral Bristol Raporu’nda Türk Hükümeti’nin ABD tarafından aklanması ile bu ülke ile iyi ilişkiler kurulduğu görülmektedir. 1923’te kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ni ilk tanıyan ülkelerden birisi olan ABD, başkent Ankara’ya da elçilik açan birkaç ülkeden birisi olmuştur. Çeşitli ticari ve ekonomik ilişkilerin kurulduğu ABD ile ilk ciddi ittifak kurma girişimi II.Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Sovyet tehdidine karşı meydana gelmiştir. Türk Devleti’nin Kore’ye asker yardımında bulunması sonrası Nato’ya girişi ile Türk-ABD askeri ortaklığı başlamış, çeşitli askeri üsler, füze ve savunma anlaşmaları imzalanmıştır (Armaoğlu: 1999). Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde Türkiye’ye tarım ve sağlık alanında askeri boyutlarda karşılıksız yardım yapan ABD, Dünya Bankası aracılığıyla da çeşitli krediler vermiştir. Ancak bu ikili ilişkiler Türkiye’nin Londra Anlaşması’ndan doğan garantörlük hakkını Kıbrıs Harekati ile kullanması sonucu zor bir dönemece girmiştir. ABD başkanı’nın yolladığı notanın Türk Hükümeti tarafından sert bir dille karşılanması sonucu uzun süren bir askeri, ekonomik ABD ambargosu yaşanmıştır. Neo-liberal ekonomik düzenin dünyada hayat bulmaya başladığı 1980’ler ile Türk-ABD ilişkilerinde yeniden sıcak bir döneme girilmiştir. Özal yönetimindeki Türkiye, dünya sistemine uyum çerçevesinde IMF ile çeşitli işbirliği anlaşmaları imzalamış, eko-

nomide serbestleşme dönemine girilmiştir. ABD ile yeni askeri işbirliği anlaşmaları da yapılmış, İncirlik üssünün kullanımı açılmıştır. ABD'nin I.Körfez Savaşı'nda Türkiye'den çeşitli talepleri olmuş, Türk Hükümeti de bu talepleri karşılama yoluna gitmiştir. Bölgede kurulan "çekiç güç" iki ülke arasında küçük sorunlara neden olsa da, ABD'nin ASALA ve PKK terörüne karşı Türkiye tarafında tavır alması, Yunan isteklerine karşı Türk yönetiminden yana tavır koyması da ikili ilişkilerin gelişmesine neden olmuştur. 1999'da Clinton Başkanlığı döneminde Türkiye ile ABD arasında "Stratejik Ortaklık" kavramı benimsenmiş, bu çerçevede çeşitli adımlar atılmıştır. Bakü- Ceyhan Petrol Boru Hattı, TAİ bünyesinde Modern F-16 üretimi, Cobra Atak helikopteri alımı bunlardan bazılarıdır. Hiç şüphe yok ki, PKK lideri Abdullah ÖCALAN'ın ABD tarafından Türk yetkililerine teslim edilmesi, Türk-ABD ilişkilerini yeni bir boyuta taşımıştır. Bu süreçte Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinde yapılan Türk-ABD anlaşmaları stratejik ortaklık aşamasında önemli adımlardır.

Ancak Türk-ABD ilişkileri W. Bush Başkanlığında Amerika'da şahinlerin iktidara gelmesiyle, yeni bir döneme girmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrası ABD yönetimi müdahaleci bir politika belirleyerek çeşitli ülkelerle birlikte Türkiye'nin desteğiyle Afganistan'a müdahale etmiştir. Sonrasında da ABD kendine tehdit olarak gördüğü ülkelerden olan komşumuz Irak'a müdahale kararı almıştır. Bu karardan sonra Türk- ABD ilişkilerinde soğuk bir döneme girilmiştir. Toplumda hâkim olan ABD imajı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de köklü bir dönüşüm uğramıştır.

2- Yöntem

İnsanlar her gün medyada yayınlanan haberleri okuyarak ya da izleyerek neler olup bittiğine, hangi olayların yaşandığına ve hangi sorunların var olduğuna yönelik bilgileri öğrenmektedirler. Kendileri takip etmeseler bile medya iletilerine maruz kalanlarla iletişim içine girmekte ve bir şekilde medya içeriklerinden haberdar olmaktadır. Ardından farkına varılan konu ya da sorun hakkında daha fazla bilgi edinilmeye başlandığında "bilgi" ya da "bilişsel etkiler" aşamasına geçilmiş olunmaktadır. Daha sonra "tutum değişikliği" ve son olarak da "davranış değişikliği" aşamaları ile zincirin halkaları tamamlanmaktadır. İşte bu sıralamada gündem belirleme yaklaşımının çıkış noktasını, medya etkilerinin ilk aşaması olan medyanın haberdar etme ve bilgilendirme etkisi boyutu oluşturmaktadır. Ancak insanlar medyayı takip ederek neler olup bittiğinin yanında medyanın haberleri sunum biçimlerini, konuların ya da sorunların ne kadar önem taşıdıklarını da öğrenmektedirler. Hangi konuların gündemin üst sıralarında olduğunu ve bunların önemlilik derecelerini yine medya söylemektedir (Yüksel: 2001).

Kitle iletişim araçları halka "ne düşüneceklerini söylemede" çoğu kez başarılı olmayabilir; fakat izleyicilerine "ne hakkında düşüneceklerini" anlatmada çok başarılıdır. Başka bir deyişle, kitle iletişim araçları dünyayı bizim için inşa

etme yeteneğine sahiptir ve bu yönde çalışırlar. Bunu yaparken de belli bir fikrin alacağı yönü belirlemeksizin kamuoyu için gündem hazırlarlar.

Her televizyon, gazete ve derginin gündemi her birinin izleyicilerine sunmak için seçtikleri enformasyondan oluşur. Her araç konuya verdiği öneme göre kendi önceliklerini belirler (araç gündemi). En önemli konular ilk sayfaları, başlıkları, yorumları, tartışmaları, makaleleri, mülakatları kaplar. Konular öneme göre sıralanır ve ön sayfadan arka sayfaya, büyük başlıktan küçük başlığa, otuz tümceden üç tümceye, otuz dakikadan otuz saniyeye ya da hiç yer verilmemeye doğru azalan bir şekilde yer alır, önemine göre de sonra tekrarlanır, ya da tekrarlanmaz (Erdoğan-Alemdar: 2002). Diğer taraftan medya, belirli olayları gündeme getirmekle kalmaz, aynı zamanda gündeme getirdiği konuların önem sıralamasını da etkilemeye çalışır. Her gün gerçekleşen yüzlerce olay içerisinde hangisinin haber değeri taşıdığına ve gündeme alınacağına medyanın genel yayın politikasının yanı sıra, bu politikaya etki eden veya ilişkiler içerisinde bulunduğu siyasal (bazen de siyasal olan/olmayan illegal) güçler ile ekonomik yapılanma karar vermektedir.

Bu çalışmanın yoğunlaştığı nokta, sistematik olarak haber metinleri ve köşe yazıları üzerinden giden bir eleştirel söylem analizi¹ yerine gündem oluşturma

¹ Eleştirel söylem analizi, söylem çözümlemeye yönelik bir araştırma metodudur (Dijk'ten aktaran Arslan, 2004: 162). Söylemi dil ve dil pratiği olarak değerlendirilen Edibe Sözen, dilin kullanımının sadece dil bilimin geleneksel öğeleri (cümle, paragraf) ile sınırlı olmadığına işaret etmektedir (Sözen,1999:20). Medya çalışmalarında söylem, mesajların iletişimi olarak tanımlanmaktadır (Üşür, 1997:13). Bu bağlamda oluşturulan her söz, toplumsal yapıya gönderme yapmakta ve toplumsal yapıyı yeniden inşa etmektedir (Rıfat,2000:55). Dilin yapı olarak analizi söylemin süreç olarak analizine yönelmiştir. Söz, belli bir bağlam ve durum içerisinde belli sözcükleri üretme sürecidir (Rıfat,2002:122) ve söylem çözümlenmesi de sözün kime yöneldiği, ne dediğine etkide bulunduğu ve nasıl yarattığı sorunları ile ilgilenmektedir. Anlamı açık uçluluğunun nasıl sabitlendiği ve nasıl değiştiği konusu söylem analizini tartışma alanlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır (Göregenli,2002:42). Onlarca kişinin belirli bir iş bölümü içinde oluşturdukları bilinç endüstrisinin ürünü olan haber (Oskay,1994:48) üretildiği sosyo-ekonomik ve sosyo-politik koşullar göz ardı edilerek değerlendirilemez. İzler kitleye neyin duyurulacağı ve içeriğin hangi ölçütlerde belirleneceği kuşkusuz yaşadığımız kapitalist toplumun dinamikleri çerçevesinde belirlenmektedir. (Aslan, 2004:27). Bu çerçeveden bakıldığında haber, meşrulaştırılmış gerçekliğin politik sunumudur (Poyraz, 2002:70).

Haber söyleminde sosyal ve psikolojik uyum izler kitlenin toplumla bulunduğu kişisel konumuyla bağını sürdürmesi için kullanılır (Bennett, 2000: 355). Haber söylemi ile, bizim neleri seveceğimiz, neleri sevmeyeceğimiz, nelerden korkacağımız, neleri kışkırtacağımız, kimlere hayranlık duyacağımız, kimleri küçük görerek hoşnutluk duyacağımız (Oskay, 1998:155) aktarılır. Haber söylemi; dramatize etme, parçalama, normalleştirme yoluyla, olayı ve söylemi kişiselleştirir. Haber söyleminde kişisel çıkarlar birinci planda tutulur, bireysel başarılar yüceltilir, mal, mülk edinme arzusu tutkuya dönüştürülür, tüm bunlar “insan doğası”nın değişmez öğeleri olarak sunulur (Oskay, 1998:7). Haber söyleminde toplumsal ilişkide bulunan bireyin, gündelik sorunlar, ilişkiler ve davranışlar ko-

mada haberlerde ve köşe yazılarında üretilen anlam üzerinden bir içerik analizi yapmaktır. Araştırma kapsamında ABD'nin Türk Hükümeti'nden istediği yetki tezkeresinin meclisteki oylaması ve ABD'nin Irak'a müdahalesi konuları etrafında gelişen ABD ve Türkiye ilişkilerinin medyada temsili 02.03.2003 ile 24.03.2003 tarihleri arasındaki Radikal ve Yeni Şafak gazeteleri ele alınarak incelenmiştir. Yaklaşık bu 22 günlük süreçte, söz konusu gazetelerde yer alan haber metinlerine ve köşe yazılarına bakılmış, her iki gazetenin ve bu gazetelerdeki köşe yazarlarının gelişen bu olayları tanımlamak için seçtikleri sözcüklere, haberi güvenilir kılmak için kullandıkları argümanlara, kullandıkları haber kaynaklarının niteliğine, haber ve köşe yazıları dilinin nötr veya taraflı oluşuna ve haber içeriğinde yer alan eleştirel veya övücü söylemlere bakılmıştır.

Amaç, merkez medya içerisinde yer alan Radikal gazetesi ile İslami basın olarak tanımlanan Yeni Şafak gazetesinin ABD ile yaşanan bu kriz dönemlerinde gündem oluşturmak için haberlerin farklı bakış açılarıyla nasıl yeniden üretildiklerini, bu üretim sürecinde ideoloji, hegemonya, medyanın sahiplik mekanizması, medya kurumlarının organizasyonel yapısı ve kültürel kodların nasıl belirgin bir şekilde görüldüğünü ortaya koymanın yanı sıra fikirlerin çıkarlarla ve iktidarlarla bağlantılarının medya etrafında nasıl şekillendiğini de ortaya koymaya çalışmaktır. Bu bağlamda birinci el kaynaklar olan gazeteler internet üzerinden "http" formatı ile kayıt altına alınarak, bu gazeteler üzerinden araştırma yürütülmüştür. Araştırma kapsamında yapılacak yorumlara ve çıkarımlara yardımcı olmak amacıyla da toplanan ve sayısallaştırılan veriler anlam üzerinden metin analizine tabi tutulmuştur.

3- Tezkere Dönemi :

ABD, terör ve kimyasal silahları gerekçe gösterip Irak'a bir askeri müdahale kararı aldı. Bu müdahalede Türkiye'nin desteğini almak için çeşitli girişimlerde bulunan ABD, Türk Hükümeti'nden Irak Savaşı'nda kullanılmak üzere çeşitli illerde kurulacak üslere izin vermesi, gerekli görüldüğü vakit Türk askerinin desteğini istemesi ile Türk-ABD ilişkilerinde yeni bir döneme girildi. Ancak Türkiye başta Cumhurbaşkanı olmak üzere birçok resmi kanaldan Birleşmiş Milletler onayı olmaksızın böyle bir müdahaleye sıcak bakmayacağını ABD yönetimine ilettiler. Uzun görüşmeler sonunda Türk Hükümeti konuyu 01.03.2003 tarihinde yurt dışına asker gönderme ve yabancı askerlerin Türkiye'de konuşlanması için yetki almak üzere TBMM'ye başvurdu. Ancak meclis oylaması öncesi iktidar partisi bağlayıcı bir grup kararı da almayıp, oylamada milletvekillerini yönlendirici bir karar da almadı.

Meclis'te gizli görüşmelerden sonra yapılan oylamaya katılan 533 milletvekilinden 264'ü yetki tezkeresinin kabulü yönünde oy kullanırken, 250 milletveki-

nusunda " ne hissetmesi gerektiği" , " ne düşünesi gerektiği " konusunda basma kalıp ifadeler yer alır.

li red oyu verdi. 19 milletvekili çekimser kaldı. Böylelikle gereken çoğunluk sağlanamadığı için hükümetin istediği yetki tezkeresi meclisten geçmedi (www.tbmm.gov.tr).

Tezkerenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçmeyişi **Yenişafak** Gazetesi, "MECLİS BARIŞ DEDİ" (85 punto, kalın, koyu) şeklinde sür manşetten verirken konuyla ilgili resim ve haber metinleri de birinci sayfanın 2/3 alanını kaplamıştır. Haber, meclis oylama sonucunu gösteren bir TBMM fotoğrafı ve meclis fotoğrafının yarısı büyüklüğünde "savaşa hayır" adlı pankart taşıyan göstericilerin görüntü kareleri ile görsellik katılarak güçlendirilmiştir. Ayrıca haber metinleri öncelikle yapılan oylamanın sonucunu yalın bir dille verirken, konuya ilişkin yorumlar da olumlu bir dil örgüsüyle yapılandırılmıştır (Yenişafak, 02.03.2003). Haberde "tezkere" kelimesi 8 kez, "barış" kelimesi 3 kez, "halk" kelimesi ise "meclis" sözcüğü ile birlikte 5 kez kullanılmıştır. Söylem yapısına bakıldığında olumlu cümleler haberin tamamına hâkim bir durumda olup Meclis'in verdiği karar Dünya ve Türkiye'nin yararına bir gelişme olarak sunulmuştur. Haberin savaş karşıtlarının zaferi şeklinde de kurulması sonucu dengelilik sağlanmıştır.

Gazetede konuya ilişkin yorumlara bakıldığında: Gazetenin gündem sayfasında "HALK SAVAŞ İSTEMİYOR" (65 punto, kalın, koyu) şeklinde bir manşet kullanılarak tezkerenin geçmemesi konusunda çeşitli sivil toplum örgütlerinden, göstericilerden, siyasi partilerden gelen taleplere yer verilmiş, "SAVAŞA HİÇ GEREK YOK" alt başlığı (55 punto) ile tezkerenin meclisten geçmeyişi olumlu boyutları açısından değerlendirilmiştir.

Gazetede ABD ile ilgili toplam 6 habere yer verilirken bu haberlerin tümü dış haber olup-Irak ile ilgili- ABD hakkında yorum yapılmamaktadır. Bu haberlerden ilki ana haberde yer alan "ABD SALIYI BEKLİYOR" adlı haber olmuştur. Haberde Amerikan Hükümeti'nin Türk Meclisi'nin aldığı bekleme kararını yorumla yer vermeksizin açıklamaları dikkat çekmektedir.

Gazetenin yazarları tezkere oylamasını "Millet vicdanının yansıması, Demokrasinin zaferi... Herkese hayırlı olsun, siyasi irade rüştünü tam zamanında ispat etti, Rahmet ve Savaş Peygamberi" adlı başlıklarla ele almaktadırlar. 12 Köşe yazısından 9 'u tezkere ve ABD- Türkiye ilişkileri üzerine yazılmıştır.

Yenişafak Gazetesi'nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

Barış : 36 (kez)	Halk : 26
Meclis : 22	İrade : 11
Savaş : 19	Demokrasi :14
ABD/Amerika : 10	Vicdan : 10
Irak : 8	Özgür/özgürlük : 8
Hükümet : 6	Hayır : 5
Oylama : 5	Dünya/insanlık: 4
İslam: 4	Peygamber: 3
Kur'an-ı Kerim/Kur'an: 3	AB: 2

“Barış”, “Tezkere”, “Hayır” kelimeleri birbirine yakın şekillerde kullanılmış, çoğu kez birbirlerin ardı sıra cümle içinde yer almışlardır. “Meclis”, “zafer”, “demokrasi” kelimeleri de sıklıkla birlikte kullanılmıştır. Ayrıca “TBMM” kelimesi yerine bazen “Meclis”, bazen “halkın iradesi”, “milli irade”, “vicdan”, “milli ses” daha çok da “milli irade” kelimesi kullanılmıştır. Bu tarz bir söylemle yasama organının bu konuda halkın iradesini yansıttığı imajı daha yakın, daha sıcak kelimeler kullanılarak ve bilinçli olarak verilmeye çalışılmıştır.

Tezkere konusuna ilişkin **Radikal Gazetesi** ise olayı sür manşetten “MECLİS SAVAŞI REDDETTİ” (85, kalın, koyu punto) tarzında okuyucularına aktarmıştır (Radikal, 02.03.2003).

Mecliste yapılan tartışmalar, itirazlar haber olurken, hükümetin “tezkere bizim” şeklindeki savunmasına da haber metninde yer verildiği görülmektedir. Alt başlıkta “İKTİDARIN EN ZOR GÜNÜYDÜ” başlığı ile AKP’nin kendi grubu ve meclis içinde düştüğü çelişkilere dikkat çekilirken müttefik ABD’ye karşı olan parti içi muhalefetin kazandığı da vurgulanmaya çalışılmıştır.

Ancak en ilginç başlık yine aynı tarihli Radikal’de ifadesini bulan “HAVADA BULUT SEN PARAYI UNUT” şeklinde verilen sür manşettir. Savaş öncesi ABD ile yapılan pazarlıkların bir sonuç vermemesi, Türkiye’ye ABD yardımının tezkere krizi nedeniyle verilmeyeceği bu başlıkla anlatılmak istenmiştir. Olay tamamen ekonomik ve ABD işbirliği bağlamında değerlendirilerek, savaşın gayri meşru olduğu arka planda bırakılmıştır.

Radikal Gazetesi’nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD: 41 (kez)	Savaş:34	Tezkere: 33
Bush: 24	Irak: 22	Meclis: 19
Hayır: 18	Millet/halk:17	Oylama: 15
Hükümet: 13	Muhalefet:11	Barış: 9

4- ABD’nin II. Irak Müdahalesi:

ABD yönetiminin aldığı kararlar doğrultusunda 20 Mart 2003 tarihinde tek taraflı olarak Irak’a müdahale süreci başladı. Amerika, 2. Dünya Savaşı’ndan beri yaptığı askeri müdahalelerde olduğu gibi Irak’ta da savaş ilan etmeksizin ülkede askeri faaliyetlere girişmiş oldu. Bu müdahale sonrası tüm dünya ile birlikte Türkiye için de ABD- Türkiye ilişkileri pek de yapıcı olmayan yeni gelişmelere yol açtı.

ABD’nin II. Irak Müdahalesi **Yenişafak Gazetesi’nin** 21.03.2003 tarihli sayısında “PİYASALARDA MİLLİ DİRENİŞ” (85 punto, kalın, koyu) manşeti ile yer alırken, ABD’nin Irak’a yönelik beklenen müdahalesinin Türk ekonomisini hükümetin aldığı kararlar nedeniyle pek etkilemeyeceği üzerinde durulmuştur. Bu haberin yan bölümünde ise Amerikan hava kuvvetlerine ait uçakların özelliklerine yer verilerek askeri müdahalenin gelişim süreci anlatılmıştır. Ayrıca ABD’nin Irak’ı bombalama ve çıkarma haberlerine yer verilirken yorumdan kaçınılmıştır.

“DURDURUN BU SAVAŞI” (75 punto, kalın, koyu) sür manşeti ile de Irak müdahalesine karşı bir tavır alındığı görülmektedir. Haber çölde ilerleyen ABD tanklarının yer aldığı bir fotoğrafla desteklenirken, “Amerika'nın hukuku ve BM'yi devredışı bırakarak başlattığı gayrimeşru savaşa bütün dünyada nefret büyüyor” şeklinde bir giriş yapılırken haberin geniş yorumu gündem sayfasına bırakılmıştır.

İlk sayfada “MECLİSTEN HÜKÜMETE YETKİ” (45 punto, koyu) başlıklı haberinde ise yurt dışına asker gönderilmesi ve Türk hava sahasının yabancı güçlere açılmasına izin verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresinin Meclis'te 202'ye karşı 332 oyla kabul edildiği, bir milletvekilinin de çekimser kaldığına değinilmiştir.

İlk sayfada yer alan bir spor haberi dışında 4 haber de ABD'nin Irak müdahalesi ile ilgili olup, gelişmeler kaygı verici olarak nitelendirilmiştir. Gazetede toplam 41 haberden 39'u ABD'nin Irak müdahalesiyle ilgili olup, olay dünya, Türkiye çerçevesinde ele alınıp, değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Uluslararası Af Örgütü'nün, ABD saldırısının ardından Irak'ta “insani felaket” yaşanacağını, BM'in de bu felaketin büyümemesi için mültecilere sınırların açılması yönünde tüm dünyaya yaptıkları çağrı gazetenin gündem sayfasında “SINIRLARI AÇIN ÇAĞRISI” başlığı ile verilirken, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın “SİVİL HALK KORUNUSUN” söylemi de alt başlık olarak yer almıştır.

Gündem sayfasında yer bulan başka bir yan başlıkta ise “Dünya Bush'a öfke yağdırdı” başlığı ile dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen savaş karşıtı tepkilere yer verilmiştir. “ABD'ye karşı barış çemberi” alt başlığı ile de Endonezya, Türkiye, Almanya, İtalya gibi birçok ülkede müdahaleye karşı duyulan tepkiler dile getirilmiştir. Ayrıca ODTÜ'de yapılan ders boykotu, yangın kulesine yapılan pankart asma eylemleri de bu sayfada haberleştirilmiştir.

Politika sayfasında ise “TEZKERE KABUL EDİLDİ” ana başlığı ile ABD'ye hava sahasının açılmasını ve Türk askerinin Kuzey Irak'a girmesini öngören tezkerenin Meclis'te 332 oyla kabul edildiği haberi ile birlikte Başbakan Erdoğan'ın: "Hayırlı olsun. Beklediğimiz bir sonuç" şeklindeki açıklamasına yer verilmiştir. Alt başlıklarda ise “şiiirli, savaş protestolu oturum, CHP gerginlik çıkardı, Erdoğan'ın: “Barış için çabaladık, insanlık için ağlıyoruz” alt başlıkları ile oylama sürecinde yapılan tartışmalara ve açıklamalara yer verilirken, tezkerenin çıkarılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Verilen alt başlık ile de Cumhurbaşkanı Sezer' in ABD'nin yaptığı müdahalenin BM kararı olmaksızın gayri meşru zeminlerde yapıldığı açıklamalarına yer verilmiştir. Politika sayfasında yer alan “MEDYA SİLAHLARINI ÇEKTI” başlıklı bir başka haberde ise savaşın hedeflerin bombalanmasından çok saldırının dünya kamuoyu nezdinde meşrulaştırılmaya çalışılması planı üzerine oturtulmaya çalışıldığı belirtilerek, medyadaki dezenformasyon çabalarına değinilmiştir.

Dünya sayfasında “ABD DURDURULMALI” ana başlığı ile verilen haberde, “Dünya, Amerika ve İngiltere'nin Irak'a tek taraflı saldırısını şiddetle kınadı.

Fransa, Almanya, Rusya ve Çin, Irak'a saldırının derhal durdurulması çağrısında bulundu" şeklinde bir haber yazıldığını görmekteyiz: "Çin: Saldırı derhal durdurulmalı, Almanya: Dehşet uyandırdı, Rusya: Saldırı durdurulsun, AB Zirvesi'nde savaşın soğuk rüzgarı esti, Asya'daki Müslüman gruplardan cihad ilanı, Arap Birliği: Sıra diğer Arap ülkelerine gelecek" alt başlıkları ile dünyanın bu savaşa karşı olarak dile getirdikleri görüşlere yer verilmiştir. Savaşın gayrimeşru bir zeminde olduğu bu haberlerle ortaya konulmaya çalışılmıştır. "SİRENLER HİÇ SUSMADI" başlıklı başka bir haberde ise hareketin ayrıntılarına yer verilirken, "TARİHTE KARA BİR LEKE" başlıklı haberde ise İslam dünyasının Irak'ta olan gelişmeleri insanlık suçu olarak nitelendirmesine yer verilmektedir.

Yazarlar ise "Bağdat'a düşen bombalar", "Büyük Abdülhamit küçük Saddam", "Sonunda çeteler kazandı", "Postmodern terör", "Nereyi bombalıyorlar?", "Utaç dünyası" başlıklı yazılarında Irak Savaşına yer vermektedirler. Köşe yazılarının tamamı (9 yazı) Irak Savaşı'nı olumsuz bir gelişme, insanlık ayıbı, gayri meşru bir hareket olarak görmektedirler. Kullanılan dil ABD'ye yönelik eleştirel bir bakış içermektedir.

21.03.2003 tarihli Yenişafak Gazetesi'nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika : 45 (kez)	Irak : 35	Savaş: 8
Dünya : 27	Bush: 25	Barış: 9
Müslüman/Müslümanlar: 24	İşgal : 22	Terör: 8
Bombardıman: 19	Saldırı: 19	Füze: 11
Protesto : 11	Osmanlı: 8	Hukuk: 16
Sivil/siviller: 24	İşgal: 34	Saddam: 11
Birleşmiş Milletler : 19		

"ABD/Amerika, Savaş, Bush" kelimeleri sıkça birlikte kullanılırken, "Bombardıman, siviller, ölüm" kelimelerinin de birlikte kullanıldıkları görülmektedir. Ayrıca gazetede Irak müdahalesi; "İşgal, postmodern terör, çetelerin zaferi, gayri meşru savaş, zulüm" şekillerinde tanımlanmıştır. Yine ABD; "işgalci, eşkıya, zorba, çete, terörist" ülke olarak adlandırılmıştır.

Radikal Gazetesi'ne baktığımızda ABD'nin II. Irak Müdahalesi gazetesinin 20.03.2003 tarihli sayısında "HAVADA BULUT SEN PARAYI UNUT" manşeti ile verilmiş ve "hava sahası açılacak ama para gelmeyecek" şeklinde manşet altı haber başlığı yapılmıştır. Olaya ekonomi boyutu ile yaklaşan bu gazetenin tavrı, tezkere öncesi ABD ile işbirliği yapmamız gerektiğini savunan görüşleri ile paralellik taşımaktadır.

Gazetenin 21.03.2003 tarihli sayısına baktığımızda ABD'nin 2. Irak Müdahalesi birinci sayfadan "AMERİKA HIZLI BAŞLADI" (85 punto, kalın, koyu) manşeti ile verilmiştir. Manşet altı haber ise ABD'nin hedefinin Saddam olduğu

üzerine kurgulanmıştır. “UYAN ANKARA SAVAŞ VAR” ara başlık haberde ise hükümetin savaş haberini televizyondan öğrendiği, ancak 9 saat sonra bir açıklama yapabildiği şeklinde eleştirilmiştir.

Politika sayfasında yer alan “ABD KALICI GİBİ” başlığı ile verilen haberde Amerikan askerlerinin bölgede kalıcı olacağına vurgu yapılmıştır. Yine aynı sayfada yer alan “ORTADOĞU’ DA YENİ HARİTALAR” başlığı ile verilen yazı dizisinin 6. ve son bölümü işgalin başladığı güne denk gelmektedir. Ortadoğu coğrafyasının zaman içinde değişen konumunun anlatıldığı yazı dizisinde, ABD’nin II. Irak Harekatı ile haritaların yeniden değişeceği üstü kapalı olarak anlatılmaktadır. Politika sayfasının başka bir haberinde de ilk sayfada da yer alan “UYAN ANKARA SAVAŞ VAR” başlığının ayrıntılarına yer verilmiştir. “Dün ne yaptılar?, Tek istisna Genelkurmay, Hükümet saatlerce sustu, destek yoksa bilgi de yok” alt başlıkları ile verilen haberde hükümetin tezkere konusunda gösterdiği tavrın bedelini ABD tarafından Irak harekatıyla ilgili olarak bilgilendirilmemekle cezalandırıldığı, yine hükümetin gelişmelerden bihaber olması eleştirilmektedir. 1991 Körfez Savaşı sırasında önceden haber edilen Türkiye’nin şimdi ise olayları televizyondan izlediğine dikkat çekilmektedir.

Dış politika sayfasında “ABD’DEN ANKARA’YA: IRAKLI DİPLOMATLARI SINIRDIŞI EDİN” başlıklı yazısında ABD’nin Türkiye’den istekleri dile getirilmektedir. Politika sayfasında yine ABD ile görüşmelerin tıkanmış olduğu haberine yer verilmektedir. “Powell’in Irak’ta Türk askeri istemiyoruz” şeklinde açıklaması yine manşetten verilirken, Türkiye’nin bölgede istenmediği vurgulanmaktadır.

Yazarların “Güven krizini aşmak”, “Gasp ve barış”, “Tayyip Erdoğan’ın yaralı roketi”, “Şimdi daha çok hayır”, “Sözün büyüü”, “ABD, Irak savaşına Nevruz’da başlamayı planlamıştı” başlıklı yazılarında ABD’nin başlattığı hareket Türk Hükümeti’nin tavrı boyutuyla ele alınmıştır. Murat Yetki, İsmet Berkan ABD’nin müdahalesinin Türkiye yüzünden geciktiğini ve Türkiye’nin bunu bedelini ilerde ağır ödeyeceğini vurgularlarken, olay kaçınılmaz olarak nitelendirilmektedir. Mine Kırıkkanat ve Bülent Kahraman ise savaş olarak nitelendirdikleri müdahaleye insanlık adına karşı çıkmaktadırlar. Köşe yazılarında tam bir bütünlükçü görüşten bahsedilememektedir. Bazı yazarlar ABD’nin müdahalesini kaçınılmaz ve meşruiyetli gibi görürlerken, bazı yazarlar durumu insanlık suçu olarak görmektedirler. Köşe yazılarının tümünde Irak harekatından bahsetmek mümkün değildir. 19 köşe yazısı ve yorumdan ancak 11’i Irak, ABD ve Türkiye ile ilişkilidir. Yine gazetede toplam 24 haberde Irak, ABD ve Türkiye ilişkilerine yer verilmektedir. Ana sayfadan verilen habere karşın, günlük gelişmeler, iç olaylar, spor haberleri, adli olaylar ABD müdahalesinden daha fazla yer tutmaktadır.

21.03.2003 tarihli Radikal Gazetesi’nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika :51 (kez)	Irak: 49	Savaş: 35
Bush: 32	Hükümet: 29	Halk: 21
Ankara: 20	BM: 19	Füze: 18
Teknoloji: 18	GenelKurmay:18	Erdoğan:18
Saldırı: 17	Saddam: 17	Ordu/asker:16
Bombardıman: 11	Kürt: 11	Hukuk : 14
Protesto : 11	Barış: 7	Terör: 3
İşgal: 2		

Konuyla ilgili haberlerde “ABD^Bush^Asker” kelimeleri birlikte kullanılırken, “Erdoğan^Hükümet^Ankara” kelimeleri de sıklıkla birlikte kullanılmıştır.

Gazetede ABD'nin yaptığı müdahale “savaş, operasyon, hareket” kelimeleri ile tanımlanırken; “işgal, istila” kelimelerine yer verilmemiştir. Karşıtlık, eleştiri getiren bazı köşe yazarları bile durumu sadece savaş olarak nitelendirmişlerdir. Konu ile ilgili gazetenin genel yayın perspektifi içinde müdahalenin gayrimeşru zeminine değinilmemiş, Irak, ülke olarak halk boyutunda, müslümanlık temsilinde tanımlanmamıştır. Saddam ülkenin temsilcisi ve yönetimi olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

ABD'nin II.Irak Müdahalesi 22.03.2003 tarihli **Yenişafak Gazetesi'nde** “SİVİLLERE BOMBA” sür manşeti ile verilmiştir. Manşet altı haberde: “*Akşam saatlerinde başlayan ve gece boyu süren bombardumanda Bağdat kent merkezinden yoğun dumanlar yükseldi. Saldırıları nedeniyle ölü sayısı konusunda kesin bilgi verilmeyenken, bu sayının binleri bulmasından endişe ediliyor*” şeklinde sivil kayıplar dile getirilmiştir. Haber, yaralı bir anne-çocuk fotoğrafı ve yanmakta olan bir Bağdat resmiyle desteklenmiştir. Manşet üstü haberde ise “KORİDORDA AYAK OYUNU” başlığı ile Powell'ın Türkiye aleyhinde göstermiş olduğu olumsuz tavra dikkat çekilmiştir.

Gazetenin dünya sayfasında “BOMBALAR SİVİLLERİ HEDEF ALIYOR” başlıklı haber ile “BAĞDAT ALEV ALEV” başlıklı başka bir haberde de yapılan bombalamanın sivil halkı hedef alan bir kıyım olduğuna vurgu yapılmıştır. “İKİNCİ MOĞOL SALDIRISI” başlığı ile verilen haberde ise, Amerika ve İngiltere'nin II. Irak saldırısı tarihteki acımasız istila ve yakıp yıkmalarıyla bilinen Moğollara benzetilmiş ve haber içeriğinde: “*...Bağdat düşerse 1258'den bu yana ilk kez yabancı işgaline uğramış olacak. Bir zamanlar İslam'ın başkenti olan Bağdat barbarların saldırısı altında*” söylemiyle, ABD ve İngiltere'nin barbar işgalcilerin günümüzdeki mirasçıları olduğu şeklinde eleştiri getirilmiştir.

Gündem sayfasında yer alan “AZOR RUHU HORTLADI” başlıklı röportajda Açık Radyo Genel Yayın Yönetmeni ve Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Ömer Madra ile Dünya'nın ve Türkiye'nin yüzyüze geldiği savaş konulu bir metin yayımlanmıştır. Savaşın üç faili olan ABD, İngiltere ve İspanya'nın “Azor ruhu”nu hortlatmaya çalıştığını vurgulayan Ömer Madra, yeni bir haçlı seferi yaşadığını ifade etmiştir. “Savaşa hayır'a cop!..” alt

başlığı ile verilen haberde ise savaşı protesto edenlerin polis tarafından dövüldüğüne dikkat çekilmiştir.

Köşe yazılarında ise : "Canımı zor kurtardım", "Krizin siyasi bilançosu...", "AKP ne yapmaya çalışıyor?", "Haydi kemalistler...", "Şimdi değilse ne zaman?", "Sizi çok iyi tanıyoruz: Çanakkale'den, Anadolu'dan, Musul'dan, Süveyş'ten..", "Kendimden yine kendime nasıl kaçabilirim?", "25 yıl sonra ABD olacak mı?", "Bağdatlı çocuğa bir mavi bilye" başlıklı yazıların tamamında ABD'ye karşı duyulan tepki dile getirilmiştir. Yazarlar ABD'nin giriştiği bu işgali çeşitli boyutlarda değerlendiren, sert bir eleştirel dil kullanmışlardır.

Gazetede toplam 57 haber ABD ile ilişkili olup, bunlardan yalnızca 5 haber bilgi niteliğinde olumlu bir dil taşıırken, 52 haber ABD'yi eleştiren yazılardan oluşmaktadır.

Yenişafak Gazetesi'nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika : 74 (kez)	İşgal: 39	Irak : 35
Müslüman/Müslümanlar: 29	Sivil/siviller: 28	İslam: 36
Dünya : 27	Bombardıman: 26	Bush: 25
İşgal : 22	Saldırı: 19	Füze : 18
Birleşmiş Milletler : 11	Protesto : 11	Saddam:11
Savaş: 10	Zulum:10	Çocuk: 9
Bariş: 9	Başbakan: 9	Hukuk : 7
Osmanlı: 4	Moğol:3	

ABD'nin II.Irak Müdahalesi 22.03.2003 tarihli **Radikal Gazetesi'nde** şöyle yer almaktadır: "AMERİKA İLE EN ZOR GÜN" (85 punto, kalın, koyu) sür manşeti ile verilen haberde hava koridoru ile ilgili alınan tezkere kararı ile ABD ile yapılan pazarlıklarda yaşanan krize değinilmektedir. Beyaz Saray, "Irak'a girmeyin, gerilim çıkar" diyor, üstelik, "Mevcut güçlerinizi de çekin" mesajı veriyordu Türkiye'ye. Dış haberler sayfasında yer alan "ABD, kontrol dışı faaliyet istemiyor" başlıklı haberde ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Richard Boucher, Kuzey Irak'ta tek taraflı, ABD ile koordine edilmeden hiçbir askeri faaliyeti desteklemediklerini belirterek, Irak'ın artık bir savaş bölgesi olduğunu, kimsenin, savaş bölgesinde yanlış anlama olmasını istemeyeceğini beyan eden sözlerine yer verilmiştir. "Dünya savaşa karşı ayakta" başlıklı haberde çeşitli ülkelerden gelen savaş protestolarına değinilirken, tepkilere yer verilmiştir. "Özgürlükler ülkesi tutuklu" başlıklı haberde ise ABD'den gelen savaş karşıtı gösterilere yer verilmiştir. "ŞOK VE DEHŞET BAŞLADI" başlıklı başka bir haberde ise ABD Savunma Bakanlığı yetkililerinin, Irak'a yönelik başlatılan "şok ve dehşet" saldırısını Irak liderini teslim almaya zorlamaya yönelik olduğu yolundaki açıklamalarına yer verilmiş ve haberin devamında bu saldırıda ABD'nin Bağdat'a 21:00'e kadar Basra Körfezi ve Kızıldeniz'deki savaş gemilerinden 320 Tomahawk füzesinin fırlattığı, ağır bombardıman uçaklarının da katılımı Bağdat'ı tamamen yangın yerine çevirdiği yazılmıştır. "50 YILLIK ORTAKLIĞIN ZOR GÜNÜ" başlıklı haberde de Türkiye-

ABD arasında yapılan hava sahası krizine değinilmekte ve sorunun akşama doğru hava sahasının açılması ile son bulduğuna değinilmiştir.

Politika sayfasında “ABD BÜYÜKELÇİLİĞİ ÖNÜNDE PROTESTO” başlıklı haberde, ABD’ye karşı yapılan protesto girişimine yer veren Radikal, aynı sayfada Powell’ın “TÜRKİYE’YE AÇIKÇA SÖYLEDİK” şeklindeki açıklamasına yer vermiştir. Konuyla ilgili detay haber içeriklerinde de ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell’ın, öğlen saatlerinde Türkiye’nin Kuzey Irak’a asker göndermemesi konusunda bir kez daha uyarıda bulunduğu, Powell’ın ABD medyasına da, Türk Hükümeti’ne Kuzey Irak’a girmemelerinin en iyisi olacağı yolunda tavsiyelerde bulunduğu yolundaki söylemlerine vurgu yapmıştır.

Gazetede yer alan: “Şamar oğlanı nedir ABD’yle aramızdaki?”, “İsa ile Musa ve Türkiye”, “Cicim ayları bitti!”, “Burası Mezopotamya”, “Şu anda Bağdat’ta olmak...”, “AKP’nin ezberi nerede dağıldı?”, “Oturma odasında savaş seyretmek” başlıklı yazılarda ABD ile Türkiye arasında yaşanan gerginliklere değinilmektedir. ABD’nin isteklerinin Türkiye tarafından yerine getirilmesinin adeta bir zorunluluk olduğu belirtilen yazılarda, Türkiye’nin hatta dünyanın bu konuda bir şey yapamayacağı dile getirilmiş, ABD ile Türkiye arasında esen soğuk rüzgarlardan sorumlu tutulan hükümet yaptığı yanlışlar nedeniyle eleştirilmiştir.

Radikal Gazetesi’nde yer alan toplam 34 haber Türk-ABD ilişkileri üzerinde durmaktadır. Haberler çoğunlukla dış politika sayfasında yer alırken, hava sahası krizi ana haber olarak verilmiştir.

22.03.2003 tarihli Radikal Gazetesi’nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika : 54 (kere)	Irak: 50	Savaş: 43
Bush: 33	Hükümet: 29	Halk: 21
Genel Kurmay: 20	Ankara: 21	Hava Sahası: 21
Birleşmiş Milletler: 19	Erdoğan: 18	Saddam: 18
Teknoloji: 16	Ordu/asker: 16	Sınır: 15
Saldırı: 14	Bombardıman: 13	Kürt: 10
Bayrak: 9	Protesto : 9	Barış: 7
İşgal: 2		

ABD’nin II. Irak Müdahalesi 23.03.2003 tarihli **Yenişafak Gazetesi’nde** şöyle yer almaktadır: “ÖLÜM YAĞIYOR” (85 PUNTO, KALIN, KOYU) sür manşet başlıklı haberin altında ABD’li Harekat Komutanı General Tommy Franks: “Bugüne kadar görülmemiş miktarda cephane kullanılıyor”, “ Bütün Irak kentleri yoğun bombardıman altında”, “ABD-İngiliz koalisyonu sivil bölgeleri de bombalıyor”, “Kayıplar hakkında bilgi alınamıyor”, “Basra’da 1 saldırıda 50 kişi öldü” ara başlık haberlere ve detaylarına yer verilmiştir. Ayrıca haber, dumanlar çıkan bir şehir fotoğrafı ile desteklenmiştir. “BOMBA YAĞMURU EZANLA BAŞLADI” başlıklı başka bir haberde ise Amerikan ve İngiliz uçaklarının Bağdat’ı tam akşam

ezanı okunurken bombalamaya başladığı, Bağdat camilerinde akşam namazı kılınırken bütün Bağdat semalarını siyah dumanların kapladığı ifade edilirken yaralı bir çocuğun anne kucağındaki fotoğrafına da bu trajik söylemi güçlendirmek için yer verilmiştir. “MEHMETCİK TARTIŞMASI” başlıklı haberde ise Türk askerinin Kuzey Irak'a girip girmediğini tartışıyor. Bu haberlerin alt köşesinde ise “SAVAŞI DURDURUN” başlığı ile Türkiye’de yapılan savaş karşıtı protestolara yer verilmektedir. Haber “NO War” pankartı taşıyan bir başörtülü genç kız fotoğrafı ile desteklenmektedir. Gazetenin ilk sayfa düzeni yanan bir Irak şehri fotoğrafından oluşan bir fligram üzerine tasarlanmış olup, duman renklerinin sayfaya hakim olduğu görülmektedir.

Dünya sayfasında “Umm-ul Kasr'da destansı direniş” başlıklı haberde “*Bir avuç Irak askeri, Umm-ul Kasr kasabasında ABD ve İngiliz ordusunun ağır saldırılarına rağmen destansı bir direniş örneği sergiledi. Havadan katliam yapan istilacı ordular, küçücük bir kasabaya sapanıp kaldı*” ifadeleri ile taraflı bir dil kurgusu Iraklıların lehine kurulmuştur. Haberde, ABD askerlerinin zorbalıkları karşısında direnen Irak askerlerini övücü ifadeler kullanılmakta, Amerika’ya ise duyulan öfke dile getirilmektedir. “Bağdat'a nükleer silah mı atılacak?” başlıklı haberin içeriğinde ise, Bağdat'ı haritadan silecek planlamalar yapan ABD'nin 5 milyon nüfuslu Bağdat'ın oksijenini bir ateş topuyla emmeyi planladığı, ABD'nin yıkım gücü yüksek bombaları hiç düşünmeden siviller üzerine atabileceğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca haberde, Müslüman toplumların ABD'ye karşı bir tavır sergilemeleri bağlamında Bağdat'ta dün akşam yaşanan bombardıman sırasında, cami minarelerinden bomba sağanağında tekbir seslerinin yükseldiği dile getirilirken, ABD'nin aslında İslama ve müslümanlara karşı bir mücadeleye giriştiği mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Gündem sayfasında ise “SAVAŞ DEĞİL KATLİAM” başlıklı haberde: “*Başta Bağdat, Basra, Musul ve Kerkük olmak üzere Irak'ın birçok kentini bombalayan ABD ve İngiliz uçakları sivilleri vuruyor. Ölü ve yaralı sayısı hakkında tam sayı bilinmiyor. Basra'da 50 kişinin öldüğü*” verilmektedir. “MİLYONLAR YÜRÜYOR” haberinde ABD ve İngiltere'nin Irak'a saldırısına dünyanın dört bir yanından tepki yağdığı yazılırken, Endonezya'dan İngiltere'ye sokaklara dökülen milyonların savaşın durdurulmasını istediği dile getirilmiştir. “BİZ ŞİMDİ İNSANLARI NASIL GÜLDÜRELİM” başlıklı haberde de Türk komedi dünyasının birçok ünlü yıldızının Irak'ta olup bitenlerin ruh sağlıklarını derinden etkilediğini, Ortadoğu'da insanların kitleler halinde ölümlerini mesleklerini icrâ etmenin kendilerine acı verdiği yolundaki söylemlerine ve bazı sanatçılarla yapılan röportajlara yer verilmiştir.

Politika sayfasında “CONİLER, TOPRAKLARINI ÇEVİRDİ BİLE” başlıklı yazıda ABD askerleri, Türkiye topraklarında oluşturdukları üsleri, kum torbalarıyla çevrili mevzilerle Türkler'den koruyorlar şeklinde ABD'nin bize ne kadar güvendiği yorumu yapılmıştır.

Yenişafak Gazetesi yazarları: “Savaş hakkında”, “Savaş taraftarlığı da çeşit çeşit...”, ”Hoş geldiniz Bush'lar!!”, ”Şerifler, şerefsizler...”, “Yüzsüzler, ikiyüzlülerin emrinde!”, “Dayatmacı yönetimlerin sonu”, “Geç kalmak”, “Ya iktidarda seçim öncesi hükümet olsaydı” başlıkları ile yazılan köşe yazılarında ABD'nin Irak'ı işgaline duyulan tepkinin yanı sıra ülkemizde savaşı ve ABD'yi destekleyenler çok sert bir dille eleştirilmişlerdir. Yazılarda *İşbirlikçi, şerefsiz, ikiyüzlü* olmakla suçlanan savaş taraftarlarına duyulan tepki dile getirilirken, Irak halkının direnişi ise saygıyla karşılanan meşru bir direniş olarak ifade edilmiştir.

23.03.2003 tarihli Yenişafak Gazetesi'nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika : 54 (kez)	İşgal: 39	Müslüman: 32
Irak : 35	İslam:36	Sivil/siviller: 28
Dünya : 27	Bush: 25	Bombardıman: 21
İşgal : 22	Ölüm/özü:21	Saldırı: 19
Çocuk:13	Protesto : 12	Saddam: 11
Savaş: 10	Zulüm:10	Füze : 10
Barış: 9	Başbakan: 7	Şerefsiz: 5
İkiyüzlü: 3	İşbirlikçi: 2	

ABD'nin II. Irak Müdahalesi 23.03.2003 tarihli **Radikal Gazetesi'nde** ise şöyle yer almaktadır:

Dış haberler sayfasında “ABD PLANLARINDAN TÜRKİYE'Yİ ÇIKARDI” başlıklı haberde, Amerikan yönetiminin Türkiye'nin izlediği politikarlardan duyduğu rahatsızlıkla beraber artık Türkiye dışında planlar geliştirdiği yazılmıştır. “ESSAF: BAĞDAT'TA 77 SİVİL ÖLDÜ” şeklindeki açıklamasına yer verilen alt başlıkta Iraklı yetkilinin açıklamalarına dayanarak sivil kayıplar dile getirilmiştir. “ON BİNLER 'HAYIR' DİYOR” başlıklı diğer bir haberde ise savaşa karşı protestolar aktarılmıştır. “RAMAZAN: AKP AMERİKAN YAPIMI BİR HÜKÜMET” şeklindeki açıklamada Irak'ın Türkiye yönetimine karşı tepkisi aktarılmıştır. “TÜRKİYE KUZEY IRAK'TA YALNIZ” başlıklı yazıda da ABD'nin Türkiye'yi bölgede görmek istemediği, izlenen yanlış politikalar sonucu Türkiye'nin Irak'ta elinin kolunun bağlandığı yazılmıştır. Gazetenin bu sayfasında AB, Rusya ve İngiltere'nin de Türkiye'yi Irak'ta istemediği yolunda başka bir habere de yer verilmiştir.

Politika sayfasında Haluk Şahin'in “NAKLEN BOMBA İZLEMEK” başlıklı yazısında “Bir yandan tarihe tanıklık etmenin heyecanı; öte yandan, o bombaların masum insanları da öldürdüğünü bilmenin getirdiği suçluluk duygusu...” şeklinde anlattığı bombardıman olayı, medya tarafından insanların duyarsızlaştırılması olarak nitelendirilmiştir.

Gazetenin yorum sayfasında “ARTIK HİÇBİR ŞEY ESKİSİ GİBİ OLAMAYACAK” başlıklı yazıda: “*Patlak veren savaş önceki savaşlar gibi, ne de bu savaş sonrasındaki dünya, öncesindeki dünya gibi olacak. Savaşın toprakların-*

da ve hava sahasında yaşandığı Irak, savaşın sonuçlarından ilk etkilenen devlet olacak. Bölge ülkeleri de savaşın etkilerinden asla uzak kalamayacak. Dereceleri farklı olsa da bölgenin hemen hemen tamamı savaşın sonuçlarıyla karşı karşıya kalacak” şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

23.03.2003 tarihli Radikal Gazetesi’nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika :48 (kez)	Irak: 49	Savaş: 35
Bush: 32	Hükümet: 29	Halk: 21
Ankara: 20	BM: 19	Füze: 18
Teknoloji: 18	Genel Kurmay: 18	Erdoğan: 18
Saldırı: 17	Saddam: 17	Ordu/asker: 16
Bombardıman: 11	Kürt: 11	Hukuk: 14
Protesto : 11	Barış: 7	Terör: 3
İşgal: 2		

ABD’nin II. Irak Müdahalesi 24.03.2003 tarihli **Yenişafak Gazetesi’nde** şöyle yer almaktadır:

“AMERİKAYA SAHRA ŞOKU” sür manşeti ile ilk sayfada yer alan haberde: “Irak’ın güneyinden kara saldırısı başlatan işgal kuvvetleri büyük bir "şok" yaşadı; Nasiriye, Umm ul-Kasr ve Basra’da hüsrana uğradılar” şeklinde, ABD’nin uğramış olduğu başarısız saldırı girişimlerine değinilmiştir. Haberin üstünde yer alan bölümde “SAHRA ŞOKU” başlığı ile ABD’nin kayıplarına yer verilmiştir.

Gazetenin “İŞTE ABD ESİRLERİ” başlığı ile verilen ilk sayfa haberinde ise esir ABD askerlerinin El-Cezire televizyonunda gösterildiği, işgalcilerin askerlerinin sonunun böyle olduğuna resimlerle yer verilmiştir.

Gündem sayfasında “TEPKİLER ÇİĞ GİBİ” başlıklı haberde: “*Irak savaşı, Amerika’nın New York kentinde dün büyük bir gösteriyle protesto edilirken, Avrupa ve İslam ülkelerinde de savaş karşıtı eylemler sürdü. Sokaklara dökülen yüzbinler ABD ve İngiltere’ye lanet yağdırdı*” şeklinde verilmiştir.

Politika sayfasında ise manşetten verilen haberde “CONİLER GERİ DÖNÜYOR” başlığı ile Türkiye’nin tezkerede izin vermemesi nedeniyle ABD’nin ülkeyi terk ettiğine dikkat çekilmek istenmiştir. Yine aynı sayfada SP (Saadet Partisi) liderinin: “ABD BÖLGEDE FİTNE ÇIKARACAK” söylemi, haber başlığı yapılmış ve haber içeriğinde SP liderinin bu bağlamdaki görüşlerine yer verilmiştir.

Dünya sayfasında ise manşet “İRAK’TA REZİL OLDULAR” şeklinde atılmış, haberde ise ABD güçlerinin başlattığı işgalde aldığı kötü sonuçlar sıralanarak dünya önünde rezil olduklarına dikkat çekilmiştir.

Gazete yazarları ise “Vahşete lanet!”, “Gerçek 'modele' doğru”, “Cebimizde 6 milyar dolar olmasın varsın”, “Irak Türkiye ve bazı gerçekler...”, “Amerikan Nazileri şimdi daha çıplak”, “Gerçek dünya, sanal dünya Pagan / Batı Uygarlığının

"sonu" ve İslâm'ın direnişi ve gelişi (3)", "Amerikan askeri konuşlansaydı sıkıyönetim ilan edilecekti", "B-52'ler koridordan değil", "Kuzey Irak politikasının üzerinden geçiyor" başlıkları ile Irak'ta olan işgalden duydukları şikayetlere yer verirken, hükümetin ABD'ye hava sahasını açarak yanlış bir ortaklık içinde bulunduğu ifade edilmiştir. Olay bir İslam-Hıristiyanlık çatışması olarak ele alınarak, inanların çektiği acılara dikkat çekilmektedir. Bu durumda Türkiye'nin düşmanla işbirliği yapmaması gerektiğine, gerekirse ekonomik sorunlar yaşanmasını ama işgale yardım etmemesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Yenişafak Gazetesi'nde yer alan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika : 46 (kez)	İşgal: 38	Müslüman:32
Irak : 35	İslam:36	Sivil/siviller:28
Dünya : 27	Bush: 25	Başbakan:7
Bombardıman: 21	İşgal : 22	Ölüm/ölü:21
Protesto : 20	Saldırı: 19	İslam:14
Çocuk:13	Saddam: 11	Savaş:10
Coni: 8	Füze : 6	Şerefsiz:5
İşbirlikçi: 2		

ABD'nin II.Irak Müdahalesi 24.03.2003 tarihli **Radikal Gazetesi'nde** şöyle yer almaktadır: Tezkerenin ABD lehine sonuçlanmaması üzerine Türkiye'de bulunan ABD askerlerinin geri çekilmesi kararı "GELDİKLERİ GİBİ GİDİYORLAR" sür manşeti ile gazetede birinci sayfadan verilmiştir. Manşet altı haberde: "Üslerle limanları yenileme ve lojistik destek amacıyla Türkiye'ye gelen askeri personel dönüş yolunda. Limanda bekletilen malzemeler de gemilere yüklenmeye hazır" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca haberde Türkiye'nin bu konudaki kararlılığına da dikkat çekilmiştir.

"IRAK KARADA DURDURDU" başlığı ile verilen yine ilk sayfa haberde ABD'nin savaştaki durumu: "Aldık dediği kentlerde çatışmalar hız kesmedi. ABD, Basra çevresi ve Necef'e 70 kilometre kala durduruldu. Hava saldırıları sürüyor" şeklinde yer almıştır.

Dış Haberler sayfasında ise "SİVİLLER ATEŞ ALTINDA" başlığı ile verilen haberde, Saddam teröründen kurtulmayı uman Safvanlıların şimdi ABD taarruzları karşısında sivil kayıpları için ağladığına dikkat çekilerek sivillerin öldürülmesine karşı oluşan tepki dile getirilirken; "PETROL İÇİN EL ELE" başlıklı başka bir haberde: "Bush, Suudi Veliyaht Prensi Abdullah'la görüşmesinden memnun kaldı. Bush, önceki gün, Teksas eyaletine bağlı Crawford'daki çiftliğinde, randevusuna yarım saat geç gelen Abdullah'ı çok sıcak karşıladı. ABD Başkanı, önce iki yanağından öpüp ardından elinden sıkıca tutarak ofisine götürdüğü Abdullah'ı petrol üretim kapasitesinin artırılması konusunda ikna etti" ifadelerine yer vermiştir. Dış haberlerde "SAVAŞ İÇİNDE SAVAŞ ÇIKABİLİR" başlıklı diğer bir haberde ise Batı basınının Türkiye'nin Kuzey Irak'a asker sokma isteği nedeniyle "Savaş içinde savaş" olasılığının arttığını ileri sürmektedir. Washington Post:

“Türk askerlerinin Kuzey Irak'ta konuşlandırılması konusunda ciddi bir diplomatik kriz çıkmaması için Ankara ile ABD arasındaki görüşmeler sürüyor. Türk hükümeti bin kadar Türk askerinin Kuzey Irak'a geçtiği haberlerini yalanladı ancak yetkililer Washington ile bir anlaşmaya varılamaması halinde tek taraflı olarak asker gönderebileceklerini söyledi.”; The Observer: “TSK sınır bölgesinde yığılarken Türk-Irak sınırı boyunca gerilim yükseliyor. 'Savaş içinde savaş' denilen kâbus senaryosunun gerçekleşme olasılığı arttı. Iraklı Kürtlerin Türk harekâtı öncesi sınır bölgelerine mayın döşediği ileri sürülüyor. Türkiye'nin Kuzey Irak'a girmesi halinde ABD askerlerinin Türk ve Kürt güçleri arasında konuşlandırılması gerekli.”; New York Times: “Türk askerlerinin Kuzey Irak'a girdiği hem Genelkurmay, hem de KDP tarafından yalanlandı. Kürt yetkililer çok yakında kuzey cephesinin açılacağını bekliyor. Diyarbakır'daki Kürtler savaşın kendileri için olumlu sonuçlar doğuracağını ümit ediyor.”; The Independent: “Kürt liderler Türkiye ile laf kavgasını hızlandırdı. Saddam sonrası varılabilecek çözümde Iraklı Kürtlerin etkisini azaltma çabasındaki Türkiye, ABD, İngiltere ve Almanya'nın Irak'ı işgal etmemesi yolundaki taleplerine boyun eğmeyi reddetti. Kürtler savaşta Türkiye'den daha değerli bir müttefik olmak için güçlerini ABD'nin liderliğindeki koalisyonun emrine verdi ve havaalanlarını da koalisyona açtı” şeklinde çeşitli savaş senaryolarına yer vermekteler. Yorumlarda ise Türk-ABD ilişkilerinin gergin olduğuna işaret edilirken, çeşitli sorunların ileride çok farklı olabileceğine dikkat çekilmektedir.

Radikal Gazetesi'nde kullanılan anahtar sözcüklerin kullanım sıklığı:

ABD/ Amerika :45 (kez)	Irak: 39	Savaş: 35
Bush: 29	Hükümet: 28	Halk: 21
Ankara: 20	BM: 19	Saldırı:19
Teknoloji: 18	Kürt: 11	Erdoğan:17
Saddam: 17	Ordu/asker: 16	Direnış:15
Bombardıman: 11	Genel Kurmay: 18	Protesto:12
Barış: 7	Terör: 3	Füze : 18

5- Sonuç

Radikal ve Yeni Şafak gazetelerinin bu iki olayı ele alış ve işleyiş biçimlerine baktığımızda, medyanın toplumdaki çeşitliliği ve farklı görüşleri dengeli bir biçimde yansıtmadığı açıkça görülmektedir. Haberlerin seçimi, işlenişi ve sunumu aşamalarında her iki gazetenin de kendi dünya görüşleri, medya yapılanmaları, ulusal/uluslararası çıkarları, iktidarla olan ilişkileri ve kendi ideolojik perspektiflerinin açık ve net bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni Şafak gazetesi açısından bakıldığında, Türk Hükümeti'nin yurt dışına asker gönderme ve yabancı askerlerin Türkiye'de konuşlanması için yetki tezkeresinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde reddedilmesi, İslami ideoloji söyleminin ötesinde milli söylem olarak yansıtılmıştır. Gündem oluşturmada daha etkin olacağına inandığı milli duygulara seslenmeyi yeğleyen Yeni Şafak gazetesi, bu bağ-

lamda “meclis”, “zafer”, “demokrasi” kelimelerini sıklıkla kullanmıştır. Ayrıca “TBMM” kelimesi yerine bazen “Meclis”, bazen “halkın iradesi”, “milli irade”, “vicdan”, “milli ses” daha çok da “milli irade” sözcüklerine yer vermiştir. Bu tarz bir söylemle yasama organının bu konuda halkın iradesini yansıttığı imajı daha yakın, daha sıcak kelimeler kullanılarak ve bilinçli olarak verilmeye çalışılmış ve destekçisi olduğu Refah Partisini “millilik” ve “milli irade” kavramlarıyla bütünleştirme gayreti içerisine girmiştir. Radikal gazetesi ise tezkere olayını ekonomi boyutu ile ele almış “havada bulut sen parayı unut” şeklinde vererek tezkere öncesi ABD ile işbirliği yapmamız gerektiğini savunan görüşleri ile paralellik taşımaktadır. Radikal gazetesi, içinde bulunduğu medya grubunun ekonomik ve ideolojik yapılanmasından yola çıkarak ABD’yi kaybetmenin ekonomik krize yol açacağı yolundaki söylemleriyle çok farklı bir gündem yaratmaya çalışarak siyasal erkin üzerinde de baskı kurmaya çalışmıştır. Olay tamamen ekonomik ve ABD işbirliği bağlamında değerlendirilerek, savaşın gayri meşru olduğu arka planda bırakılmıştır.

Aynı karşıt söylemler ABD’nin II. Irak müdahalesinde de görülmektedir. Yeni Şafak gazetesi, ABD’nin Irak’a müdahalesini bu kez İslami ideoloji üzerine kurgulayarak savaşı İslam-Hıristiyanlık eksenine oturturken, müdahaleyi işgal, postmodern terör, çetelerin zaferi, gayri meşru savaş, zulüm” şekillerinde tanımlamıştır. Radikal gazetesi ise ABD müdahalesini yine ekonomik ve işbirliği boyutunda değerlendirmiş ve bu müdahaleyi işgalin ötesinde Saddam’a yönelik bir hareket olarak göstermeye çalışmıştır. ABD’nin yaptığı müdahale “savaş, operasyon, hareket” kelimeleri ile tanımlanırken; “işgal, istila” kelimelerine yer verilmemiştir. Karşıtlık, eleştiri getiren bazı köşe yazarları bile durumu sadece savaş olarak nitelendirmişlerdir. Konu ile ilgili gazetenin genel yayın perspektifi içinde müdahalenin gayrimeşru zeminine değinilmemiş, Irak, ülke olarak halk boyutunda, müslümanlık temsilinde tanımlanmamıştır. Saddam ülkenin temsilcisi ve yönetimi olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Gazete, “Uyan Ankara savaş var” başlığının ayrıntılarında Hükümeti de eleştirerek: “Dün ne yaptılar?, Tek istisna Genelkurmay, Hükümet saatlerce sustu, destek yoksa bilgi de yok” alt başlıkları ile verilen haberde hükümetin tezkere konusunda gösterdiği tavrın bedelini ABD tarafından Irak hareketiyle ilgili olarak bilgilendirilmemekle cezalandırıldığı yolundaki söylemlerle hem Hükümeti ideolojik bağlamda eleştirme, hem de resmi ideoloji ile iktidarın dayandığı ideoloji arasında bir çatışma yaratmaya ve bu düzlemde gündem oluşturmaya çalışmıştır.

İncelememizin sonucunda, medyanın simgeler yaratma, anlam üretme ve durumları tanımlama gücünün de tarafsız bir güç olmadığını, bu gücü belirlemede ideolojinin, siyaset medya ilişkilerinin, medyanın sahiplik yapısının ve bu yapının egemen iç ve dış güçlerle ilişkisi rolünün yadsınamaz olduğunu gözlemlemekteyiz.

KAYNAKLAR

- Armaoğlu, Fahir (1999). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Arslan, Esra Doğru (2004). “*Medya-Güç İdeolojisi Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu*”, Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi, (Derleyen: Çiler Dursun), Elips Kitap, İstanbul
- Aslan, Kemal (2004) : *Haber Nasıl Okunur*, Anahtar Kitaplar, İstanbul
- Bennett, W.Lance (2000) : *Politik İllüzyon*, Çev: Seyfi Say, Nehir Yayınevi, İstanbul
- Erdoğan, İrfan- Alemdar, Korkmaz (2002). *Öteki Kuram*, Erk Yayınları, Ankara
- Göregenli, Melek (2002) : *Bir Protesto Eylemine İlişkin Gazete Söyleminin Sosyal Psikolojik Yaklaşımla Çözümlemesi*, Eylül Yayınları, İzmir
- Oskay, Ünsal (1994) : *İletişim ABC'si* , Simav Yayınları, İstanbul
- Oskay, Ünsal (1998) : *Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım*, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul
- Poyraz, Bedriye (2002) : *Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik*, Ütopya Yayınevi, İstanbul
- Radikal Gazetesi, 02.03.2003-24.03.2003 arası
- Rıfat, Mehmet(2000) : *XX Yüzyılda Dil Bilim ve Gösterge Bilim Kurumları*, 2. Cilt, Om Yayınları , İstanbul
- Sander, Oral (2000). *Türkiye'nin Dış Politikası*, İmge Yayınları, Ankara
- Sözen, Edibe (1999) : *Söylem Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite, Paradigma* Yayınları, İstanbul
- Üşür, Serpil Sancar (1997) : *İdeolojinin Serüveni*, İmge Kitapevi, Ankara
- Yeni Şafak Gazetesi, 02.03.2003-24.03.2003 arası
- Yüksel, Erkan (2001). *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*, Çizgi Kitabevi, Konya
- www.tbmm.gov.tr